

КУЛЬТУРНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ АВСТРАЛІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.: ЗДОБУТКИ ТА ПРОБЛЕМИ

В статті розкриваються основні напрями культурницької діяльності українських громад в Австралії в другій половині ХХ ст. Зокрема, автор статті доводить, що набутий в перші післявоєнні роки в таборах для переміщених осіб досвід культурно-просвітницької роботи отримав свій подальший розвиток в умовах української діаспори Австралії. Дається характеристика основним напрямкам культурницької діяльності українських громад Австралії, а саме – освітній та видавничій справі. Значна увага приділяється діяльності українських церков у справі формування національної свідомості українців континенту.

Ключові слова: Австралія, еміграція, українські громади, Союз українських організацій в Австралії (СУОА), видавнича справа, українська церква.

Цапко О.М. Культурная деятельность украинской Австралии во второй половине ХХ в.: достижения и проблемы. В статье раскрываются основные направления культурной деятельности украинских общин в Австралии во второй половине ХХ в. В частности, автор статьи доказывает, что приобретенный в первые послевоенные годы в лагерях для перемещенных лиц опыт культурно-просветительской деятельности получил свое дальнейшее развитие в условиях украинской диаспоры Австралии. Дается характеристика основным направлениям культурной деятельности украинских общин Австралии, а именно – образовательному и издательскому делу. Значительное внимание уделяется деятельности украинских церквей в деле формирования национального сознания украинцев континента.

Ключевые слова: Австралия, эмиграция, украинские общины, Союз украинских организаций в Австралии (СУОА), издательское дело, украинская церковь.

Oleg Tsapko. The cultural activity of Ukrainians in Australia in the second half of the twentieth century: achievements and problems. The article reveals the main directions of cultural activity of Ukrainian communities in Australia in the second half of the twentieth century. In particular, the author of the article proves that acquired in the first post-war years in the camps for displaced persons the experience of cultural and educational activities had its further development in

the conditions of the Ukrainian diaspora of Australia. Also, the article presents a characteristic of the main directions of cultural activity of Ukrainian communities in Australia, namely educational and publishing. Considerable attention of the author is also paid to the activities of Ukrainian churches in the field of formation of the national consciousness of Ukrainians in the continent.

Keywords: *Australia, emigration, Ukrainian communities, Union of Ukrainian organizations in Australia (SUAA), publishing, Ukrainian Church.*

Для сучасної української держави та суспільства надзвичайно важливою є допомога української діаспори, яка забезпечує зовнішньополітичну підтримку її (держави) боротьби за збереження власної незалежності, а також – проведення в ній ефективних соціально-економічних, політичних та правових реформ. Особливо ця допомога стала потрібною після 2014 р., коли Україна у зв'язку з анексією Росією частини її етнічних територій та українсько-російським збройним протистоянням на Сході опинилася перед реальною загрозою втрати власної незалежності.

Разом з цим, історичний досвід переконливо доводить, що закордонне українство завжди було важливим демографічним, інтелектуальним, соціально-культурним та інформаційним ресурсом країни, а також – зберігачем її національних мовно-культурних та історичних традицій. Тому вивчення історії української діаспори є на сьогоднішній день особливо важливим питанням як з позиції наукового інтересу, так і з позиції її практичної значущості.

Говорячи про історію української діаспори, слід зазначити, що особливе місце в ній займає історія культурницької діяльності українців Австралії, які, з одного боку, в силу географічної віддаленості опинилися на периферії світового українства, а з іншого – саме українці австралійського континенту показали нам зразки ефективної культурницької діяльності, що дозволило їм навіть у значній віддаленості від Батьківщини зберегти свою ідентичність як представників української нації.

Необхідно зазначити, що на відміну від української діаспори Західної Європи, США та Канади, питання культурницької діяльності українців Австралії на знайшли повноцінного висвітлення у сучасній вітчизняній історіографії. Однією з перших, хто серед вітчизняних дослідників почав займатися цією проблемою, була О. Зернецька, яка в колективній монографії «Українці в світі» присвятила цій проблемі окремий розділ [1, с. 25-38]. Зібраний дослідницею фактологічний матеріал та зроблені висновки представляють особливу цінність

для сучасних науковців. Питаннями політичного розвитку українців Австралії займається І. Бойко [2]. Ця дослідниця на основі добротного підібраних статистичних даних доводить високий ступінь самоорганізації української діаспори в Австралії, що, зрештою, позитивно впливає на її культурно-просвітницьку роботу.

Із закордонних досліджень слід виділити праці Б. Анжюка [3], М. Болюха [4] І. Гриневича [5], С. Радіона [16] тощо. Так, зокрема Б. Анжюк досліджував основні форми та методи вивчення рідної мови українцями Австралії. М. Болюх у своїй праці розкривав основні напрямки діяльності австралійського Комітету Допомоги Україні. С. Радіон присвятив окреме наукове дослідження діяльності наукового товариства імені Тараса Шевченка в Австралії. Проблемам вивчення української діаспори присвятив ряд своїх праць один з найавторитетніших її дослідників, іноземний член Національної Академії наук України, професор Чикагського університету В. Маркус [7; 8; 9]. Цей науковець також був головним редактором «Енциклопедії української діаспори», четвертий том якої присвячений українській діаспорі в Австралії [10].

Однак, незважаючи на вищезазначені дослідження, основні питання культурницької діяльності українців в Австралії і надалі залишаються недостатньо дослідженими, що й зумовлює актуальність статті.

Початки формування української діаспори в Австралії сягають XIX ст., однак чисельність українців загалом тут не була значною. Пояснення цьому ми знаходимо, перш за все, у значній віддаленості австралійського континенту як від України, так і від основних шляхів масової еміграції українців, які історично склалися ще наприкінці XIX ст., а саме – до Західної Європи, США, Канади тощо. Лише після Другої світової війни Австралія стає регіоном масової еміграції українців. Початком цієї еміграції послужила угода, яка була укладена між урядом Австралії та Міжнародною організацією у справах біженців (IRO). У відповідності до цієї угоди Австралія зобов'язувалася щомісячно приймати на постійне місце проживання до тисячі українців з таборів для переміщених осіб, що знаходилися в Австрії, Німеччині та Італії, і які в силу різних причин відмовилися повертатися до СРСР [2, с. 9].

Стосовно цього слід зазначити, що, незважаючи на досить важкі умови життя, ці табори стали центрами громадської, політичної та культурної активності українських емігрантів, а сформована в них т. звана «таборова культура» суттєво вплинула на організацію і подальшу діяльність українських громад і після їхнього розселення. Як

на нашу думку, саме наявністю таборової культури можна пояснити те, що українські поселенці виявились однією з найбільш організованих етнічних груп Австралії.

Відразу після свого прибуття до Австралії українські громади стали основними центрами, в яких розпочалася організація їхньої культурницької діяльності. Вже на початку 50-х рр. XX ст. ці громади існували в усіх австралійських штатах, за винятком Тасманії. У червні 1950 р. у Мельбурні відбувся з'їзд представників українських громад. На цьому з'їзді було ухвалене рішення заснувати координаційний громадський центр – Об'єднання українців в Австралії (ОУА), який очолив В. Болюх [4, с. 192]. Однак, вже на III з'їзді ОУА в 1953 р. були внесені доповнення до статуту організації, які дозволяли вступати до її рядів усім українським громадам. В цьому ж році відбувся IV надзвичайний з'їзд ОУА, на якому організацію було перейменовано на Союз українських організацій в Австралії (СУОА), а також був затверджений її новий статут. В першій статті цього документу зазначалося, що головною метою діяльності СУОА є «репрезентація» інтересів української спільноти в Австралії та ознайомлення австралійських українців з українською історією, культурою, мистецтвом та визвольною боротьбою. Крім того, СУОА ставила собі за мету стати своєрідним координатором діяльності українських громад [10, с. 132].

Характеризуючи культурницьку діяльність СУОА в 50-х – на початку 60-х рр. XX ст., слід зазначити, що вона намагалася звернути увагу австралійської спільноти на українське питання. Першою такою організованою нею культурно-просвітницькою акцією був «Місяць української культури», який проходив в 1954 р. В ході святкування 100-літнього ювілею з дня народження Тараса Шевченка в 1961 р. СУОА організувала біля тридцяти вистав в різних штатах; у Мельбурні й Сідней за її сприяння були проведені наукові конференції австралійського Наукового товариства імені Тараса Шевченка [8]. Також проводилися щорічні фестивалі української пісні й танцю в Мельбурні й Аделаїді. Одним з великих досягнень СУОА цього періоду стало видання Збірки мемуарів «Українці в Австралії», який вийшов в Мельбурні в 1966 р. [10, с. 179].

Крім того, СУОА активно займалася проведенням прес-конференцій та розповсюдженням прес-релізів серед журналістів, парламентарів з метою привернення уваги міжнародної громадськості до тогочасного становища України у складі СРСР, а також організувала акції протесту проти національної політики тогочасного радянського керівництва.

Важливе місце у культурницькій діяльності українських громад займала організація українських навчальних закладів, оскільки вивчення молодшим поколінням українців Австралії рідної мови, літератури та історії є однією з головних умов виховання національної самосвідомості і збереження культурних традицій. У 1950 р. в Австралії з'явилися перші народні суботні українознавчі школи. На 1-му Всеавстралійському з'їзді вчителів українських суботніх шкіл (Мельбурн, 1956 р.) утворено Українську центральну шкільну раду з осередками в Мельбурні та Аделаїді, яка повинна була координувати діяльність українських шкіл в Австралії. За активного сприяння цієї організації при великих школах почали створюватися дошкільні навчальні заклади та одно-дворічні вчительські курси. Найбільше українських шкіл працювало в 1959 р., а саме – 39 із загальною кількістю 2072 учнів [11]. У початкових класах почали вивчати майже всі предмети за українськими підручниками під авторством М. Дейко. В цьому відношенні слід зазначити, що, як засвідчує практика австралійських учителів, навчання рідної мови української молоді Австралії відбувається у п'ятьох площинах: 1) розуміння мови / listening; 2) розмовна мова / speaking; 3) читання / reading; 4) письмова мова / writing; 5) мовні елементи / languageelements. Проте бажаними для вчителів залишалися програми навчання для учнів, які мало або зовсім не розуміють української мови [10, с. 134-136].

Особливих успіхів українська освітня справа досягла в Новому Південному Вельсі, коли в 1975 р. уряд штату визнав українську мову як предмет, з якого дозволялося здавати випускний іспит у середніх школах. В 1974 р. матрикуляційний іспит з української мови було дозволено і в Сіднейському державному університеті, а в 1977 р. українську мову визнано одним з предметів у середніх школах Австралії, чим офіційно підтверджено її суспільну значимість [7].

Всі вищезазначені зусилля української діаспори мали суттєве значення і для інших етнічних груп континенту, оскільки уряд таким чином визнав той факт, що Австралія стає багатокультурною країною.

Говорячи про культурницьку діяльність української діаспори в Австралії, слід зазначити, що впродовж багатьох років велике значення надається нею розвиткові видавничої справи, зокрема – періодичним виданням. Тут слід відзначити такі популярні видання, як газети «Вільна думка» (Сідней) та «Церква і життя» (Мельбурн). Значну просвітнянську роботу здійснюють також видавництва «Просвіта», «Ластівка», «Українська книга», «Байда букс» тощо.

Загалом видання української діаспори в Австралії можна умовно поділити на наступні категорії:

- газети з тижневою або двотижневою появою;
- періодичні (місячні, квартальні) та неперіодичні видання місцевих українських громад;
- релігійні бюлетені парафій та церковних організацій;
- неперіодичні інформативні бюлетені організацій та установ;
- політично-партійні бюлетені;
- літературно-суспільні та гумористичні видання;
- англomовні видання про Україну.

Серед українських газетних видань першою почала виходити «Вільна Думка» (1949 р.) у Сідней. З самого початку свого виникнення ця газета презентувала себе як позапартійна, що опирається на підтримку читачів. У тому ж році в Аделаїді побачив світ ще один тижневик «Єдність», однак він виходив тільки до 1956 р. На зміну цьому виданню в 1957 р. у Мельбурні почав виходити двотижневик «Українець в Австралії». Серед газетних видань релігійного спрямування найпопулярнішим залишається тижневик «Церква і життя», який виходить у Мельбурні, починаючи з 1968 р. [2, с. 12].

Поряд з цим, українські громади як в штатах, так і на місцях видавали друком свої інформативні бюлетені, здебільшого за допомогою копіювальної техніки. Серед них найбільшої періодичності набув бюлетень штату Аделаїда «Наша Громада», який видається українською громадою. Починаючи з 1975 р. у Квінсленді обидві українські громади видавали свої бюлетені, зокрема «Громадське життя» в м. Окслей (1975-1978 рр.) та з 1981 р. – «Інформаційний листок» – бюлетень громади Квінсленда у м. Брізбені. Крім того, українська громада Канберри видавала в 1979-1984 рр. бюлетень «Громада», який вийшов загальним накладом 18 номерів [3, с. 130].

Поряд з місцевими українськими громадами свої інформаційні бюлетені видавало Всеукраїнське громадське об'єднання, яке випускало в 1962-1963 рр. «Бюлетень СУОА», а з 1984 р. – неперіодичний «Інформативний листок СУОА». Окремі установи та організації також мали свої періодичні й неперіодичні видання. Так, найдовше існує щоквартальник СУА «Наше слово», який почав виходити ще у 1965 р.

Крім того, у 1950-х рр. СУОА починає видаватися журнал «Промінь». До 1957 р. вийшло 20 номерів цього видання, а в 1958 р. журнал почав виходити під назвою «Новий Промінь», і як неперіодичне видання він існував до 1966 р. Українська спортивно-патріотична організація «Пласт» видає «Листок зв'язку», а створений цією орга-

нізацією пластовий Музей- Архів випустив 3 номери свого альманаху [12]. Українська Центральна шкільна Рада з 1964 р. публікувала «Інформативно-методичний листок» загальним накладом близько 100 номерів. Українська Школа ім. Т. Шевченка в м. Єссендоні видала у 1975-1980 рр. 20 номерів бюлетеня «Рідношкільний навчально-методичний кварталник» [3, с. 132].

Лекторій української мови і літератури в Державному університеті ім. Монаша з 1989 р. видає українською та англійською мовами «Україністику в Монаші»[2, с. 13].

Поряд з вищепереліченими виданнями українською діаспорою Австралії видається також цілий ряд видань гумористичного та мистецтвознавчого характеру. Так, починаючи з 1950 р. виходив гумористичний журнал «Перець», а з 1953 р. – літературний альманах «Новий Обрій». Виходячи із змісту цього альманаху, в Австралії працювало понад півтора десятка українських авторів, а також ціла плеяда співаків, художників, артистів тощо.

Загалом, українська преса в Австралії виконує важливу функцію каталізатора громадської думки, мобілізує спільноту на здійснення різних акцій. Зокрема, газети подавали і подають необхідну інформацію про стан громади, про ситуацію в діаспорі, в Україні загалом тощо. Крім того, преса також є важливим джерелом вивчення історії української діаспори.

Характерною особливістю українських видань Австралії є та, що будучи вагомими, ці видання ніколи не були професійними, а базувалися виключно на добровільній праці ентузіастів. На сьогоднішній день, переважно через нестачу коштів, залишилися діючими лише два тижневіка з відносно малим тиражем: «Церква і Життя» та «Вільна Думка», які існують і виходять лише завдяки подвижницькій праці видавців та авторів. З метою збільшення кола своїх читачів, особливо серед української молоді, обидві газети запровадили англійські сторінки, але і в такий спосіб вони сьогодні не знаходять бажаного читача. Причиною цього є, на нашу думку, асиміляційні процеси в середовищі молодших австралійських українців, які дедалі більше поширюються, навіть незважаючи на те, що українська діаспора є досить організованою спільнотою.

Характеризуючи культурне життя українців Австралії, не можна оминати й таку важливу її складову, як релігійно-духовну сферу. Слід зазначити, що українська церква завжди була і на сьогодні залишається ідейно-організаційною і духовною базою збереження вихідцями з України свого національно-культурного обличчя й водночас – ви-

роблення ними позицій щодо культурних та інших зв'язків зі своєю етнічною батьківщиною. За своїм віросповіданням українці Австралії поділяються на дві приблизно однакові за чисельністю групи: греко-католики і православні.

В цьому відношенні слід зазначити, що після Другої світової війни релігійне життя українців Австралії базувалося на відповідних зразках і досвіді релігійної діяльності, яку вони проводили ще в таборах для переміщених осіб. Тому серед українських емігрантів були священники, які спочатку працювали за контрактом, як і усі переміщені особи, і тільки поступово звільнялися зі звичайних робіт та присвятили себе душпастирській праці [13, с. 23-27].

На початку більш активними у своїй релігійно-просвітницькій діяльності були греко-католицькі священники, які, на відміну від православних, отримували підтримку з боку австралійської римо-католицької ієрархії. Однак саме організаційне оформлення Української греко-католицької церкви (УГКЦ) на австралійському континенті відбувалося поволі й поступово, оскільки українські католицькі громади на перших порах не мали канонічного статусу. У 1958 р. для українських греко-католиків в Австралії і Новій Зеландії було засновано окремий екзархат, що, в свою чергу, дозволило легалізувати УГКЦ. Першим екзархом став єпископ Іван Прашко [13, с. 13].

Поряд з цим слід зазначити, що сила і вплив церков часто залежать від рівня освіченості та релігійно-духовної підготовки духовенства. УГКЦ традиційно мала добре освічених священників, які здобували духовну освіту в богословських вищих школах Риму та інших країн. Позитивну роль в організації діяльності УГКЦ відіграє також і жіноче об'єднання монахинь Сестер Василіанок [3, с. 138]. Однак, незважаючи на це, більшість дослідників констатують той факт, що УГКЦ Австралії і по сьогодні гостро відчуває нестачу у висококваліфікованих священниках, оскільки в ній відсутній навчальний заклад (семінарія), який би їх готував. Тому цю нестачу часто заповнюють римо-католицькі священники інших національностей, які вивчили українську мову й обряд.

Щодо українських емігрантів православного віросповідання, то вони організаційно оформилися у створену в жовтні 1948 р. Українську Автокефальну Православну Церкву (УАПЦ) в Австралії, яку очолив А. Теодорович [13, с. 44]. Однак згодом через організаційні труднощі і конкуренцією між єпископами УАПЦ розділилася на кілька церковних юрисдикцій, а саме: Українську Автокефальну Православну Церкву; Українську Православну Церкву (Автокефальну) в Австралії; Україн-

ську Автокефальну Православну Церкву Соборноправну. Кожна з цих юрисдикцій має своїх прихильників, а також займається розбудовою власних церков. На сьогоднішній день австралійські українці православно віросповідання об'єднуються в Австралійсько-Новозеландську Єпархію УАПЦ.

Характеризуючи релігійно-культурницьку діяльність українців Австралії, слід зазначити, що майже в усіх церковних громадах провідну роль відіграють організації мирян – Церковні Братства і Сестрицтва, які займаються, крім суто релігійної, також і суспільно-культурною діяльністю. Найбільші зусилля ними докладаються до спорудження церков та церковних приміщень. Не випадково першими українськими новобудовами на австралійському континенті були саме церкви, і особливих успіхів тут досягли українські громади греко-католицького віросповідання. Так, у період 1960-1970-х рр. ними було споруджено: у 1961 р. – величавий Храм святого Андрія в Сіднеї, у 1962 р. – церковні собори в Саншайні та в Водонгі, у 1966 р. – церкви в Аделаїді та в Квінбієні, у 1967 р. – храм в Перті, у 1969 р. – церкви в містах Ньюкастлі, Брізбені та Нортгамі, у 1975 р. – церква з каплицею у м. Волонгонгу, у 1983 р. – церква в Канберрі тощо [2, с. 16].

Крім того, починаючи з 1948 р. при українських церквах відкривалися початкові школи, в яких діти мали можливість безкоштовно вивчати українську мову. В подальшому вивчення української мови, літератури, історії і географії проходило у заснованих при українських церквах громадських «рідних школах» і «школах українознавства» (рівень середньої школи). Державних шкіл, в яких би викладалися українознавчі дисципліни, немає.

Стосовно релігійно-просвітницької діяльності українських греко-католицьких Братств і Сестрицтв, то вона подібна до діяльності православних організацій. Їхня робота організовувалася здебільшого довкола священиків, котрі, як правило, були їхніми духовними опікунами. Так, за ініціативою О. І. Шевціва була здійснена спроба організувати жінок за галицьким звичаєм в архибратства – товариства, які спеціально займалися церквою, її оздобленням і прибиранням, відвідуванням хворих. В результаті були створені архибратства в Канберрі – Квінбієні, Аделаїді (Вудвіл) та в Перті. Найбільшим українським греко-католицьким братством стало Братство святих Верховних Апостолів Петра і Павла в Мельбурні, створене у 1951 р. Члени цього братства створили українську Братську Школу ім. Митрополита Шептицького.

Другим за чисельністю та масштабами діяльності є Братство святого Андрія в Сідней, що спочатку охоплювало всіх парафіян, а згодом обмежилось до 60 активістів. Члени цього Братства створили кредитову касу «Карпати» [2, с. 13].

Наступними за значенням є Братство і Сестрицтво Богородиці і святого Володимира в Аделаїді (спільне для двох церков у містах Вейвіл і Вудвіл).

Загалом на сьогоднішній день в Австралії, поряд з вищепереліченими, існують наступні релігійні організації: Братство святого Михаїла (засновано у 1952 р.); Братство Івана Хрестителя в Перті (1962 р.); Братство і Сестрицтво Покрови Божої Матері в Брізбані (1960 р.); Братство святого Володимира в Канберрі (1960 р.); Братство і Сестрицтво Покрова Пресвятої Богородиці в Джілонгу (Вікторія); Братство святого Михаїла в Квінбіені (НПВ, 1960 р.); Братство і Сестрицтво Покрови в Нью-Кастелі (1956 р.). Малі групи віруючих діють і в менших осередках, куди рідко приїжджають священники, але організовані вони як Братства і Сестрицтва: в Лонсестоні, Гобарті, Тасманії та в місцевостях Окленд, Веллінгтон, Крайстчерч, Нова Зеландія тощо [13, с. 49].

З метою координації діяльності існуючих Братств та Сестрицтв разом з іншими греко-католицькими організаціями на спільному з'їзді у березні 1946 р. в Мельбурні було створене Об'єднання Українських Католицьких Організацій в Австралії.

В 1992 р. в Аделаїді почав виходити як продовження «Парафіяльних Новин» «Український Листок». Різні громадські і культурні заходи відбуваються за активною участю як греко-католицьких, так і православних священників. Зокрема, в 1988 р. було відзначено спільний ювілей Тисячоліття Хрещення України-Русі [2, с. 18].

Характеризуючи міжконфесійні відносини, слід зазначити, що єдиною метою як православних, так і католиків є збереження української самосвідомості серед віруючих, що загалом сприяла їхній консолідації.

На сьогоднішній день старша генерація українців, яку можна назвати будівничими українського життя в Австралії, поступово вимирає, а покоління, народжене в цій країні, має інші інтереси. Тепер в Австралії немає жодного українського театру, а громади в деяких провінційних містах перестали взагалі існувати. За останніх 40 років тут не було жодного припливу свіжої крові – еміграції з України. Лише незначна частина теперішніх емігрантів долучається до старої української громади.

Таким чином, у другій половині ХХ ст. українська діаспора Австралії в своїй культурній діяльності досягла значних успіхів. Важливу роль у цій діяльності відігравав Союз українських організацій в Австралії (СУОА), який перетворився на справжнього організатора і координатора культурницької роботи українських громад. Саме завдяки активному сприянню діячів та активних членів цієї організації була за короткий проміжок часу розвинута активна культурницька та просвітницька робота українських громад континенту. Зокрема в сфері шкільної та видавничої справи.

Поряд із здобутками в культурницькій діяльності української діаспори Австралії існували і значні труднощі. До їх числа ми відносимо, перш за все, відсутність належного фінансування та дедалі більш прогресуючу асиміляцію українців на австралійському континенті. Особливо ця тенденція розповсюджена серед української молоді Австралії.

Розкриваючи основні аспекти культурницької роботи українських громад в Австралії, необхідно звернути увагу і на роль українських церков у цій царині. Показовим є те, що незважаючи на те, що українська церква тут присутня у особі двох конфесій (греко-католиків та православних), ці установи прикладають всіх зусиль щодо організації спільних релігійних та культурно-просвітницьких заходів і ставлять перед собою спільну мету, яка полягає у консолідації всіх українців, збереженні їхньої національної свідомості. При цьому українські церкви Австралії практикують у відносинах між собою екуменізм на суспільному рівні.

Використані джерела та література:

1. Зернецька О., Трощинський В. Українці в Австралії. Українці в Європі. *Українці в світі*: колективна монографія. К. : Наукова думка, 1990. С. 25-38.
2. Бойко І. Українська діаспора в Австралії як суб'єкт політики: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Одеса, 2001. 20 с.
3. Анжюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі. *Сучасність*. 1999. Ч. 3. С. 128-140.
4. Болюх М. Комітет допомоги Україні. *Українці в Австралії*. Мельбурн, 1998. С. 190-198.
5. Гриневич І. Українці в державній австралійській статистиці. *Українці в Австралії*. Мельбурн, 1996. С. 820.
6. Радіон С. Нарис історії наукового товариства ім. Тараса Шевченка в Австралії (1950-1975). Мельбурн, 1993. 24 с.

7. Маркусь В. Українці на п'ятому континенті. *Свобода. Джерсі Сіт*. 1986. 7-13 травня.
8. Маркусь В. Чому «діаспора»? : спроба ідентифікації поняття. *Вісник АН України*. 1992. № 3. С. 14-21.
9. Маркусь В. Чому діаспора: спроба ідентифікації поняття «українська діаспора»? *Українська діаспора*. 1992. № 1. С. 4-13.
10. Енциклопедія Української Діаспори в 7-и т. / Гол. ред. В. Маркусь. Вид. 1. К. : Інтел., 1995. Т. 4. 250 с.
11. Кравчук П. Хто ми такі: «діаспорники»? *Літературна Україна*. 1990. 12 квітня.
12. Пластовий Музей – Архів в Австралії: Альманах. Ч. 3. Мельбурн, 1993. 36 с.
13. Павлишин Р. Українські церкви в Австралії. Мельбурн : ун-т ім. Монаша, 1993. 60 с.

УДК 37.01 (477)

Бойко С. М.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО З УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ В АВСТРАЛІЇ У РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

У статті доведено актуальність соціального партнерства у дослідженні прогресивних ідей австралійських і українських науковців, громадських діячів з точки зору збереження етнічної й громадянської ідентичності українців. Висвітлено українознавчі заходи, які організовувалися **Науково-дослідним інститутом українознавства** за участі голови Союзу українських організацій в Австралії, Генерального секретаря Світового конгресу українців **Стефана Романіва**.

Ключові слова: соціальне партнерство, наукові й освітні заходи, етнічна ідентичність, громадянська ідентичність, навчальна програма з курсу українознавства «Я і Україна» для суботніх і недільних шкіл українського зарубіжжя.

Бойко С. Н. Социальное партнерство с украинской диаспорой в Австралии в развитии образования и науки через призму идентификационной проблематики. В статье доказано актуальность социального партнерства в исследовании прогрессивных идей австралийских и украинских ученых, общественных деятелей с точки зрения сохранения этнической и